

Pinka. 1. A *pinka* szó a kártyások nyelvében azt a kis edényt vagy poharat (kaszinóban fiókot, tartályt) jelenti, amelybe a kártyázók a kocsmárosnak, kaszinónak járó kártyapénzt rakják. Gyakori a *pinkapénz* 'kártyapénz' összetételben. A tárgyképek érintkezési képzetársulásán alapuló névátvitellel a *pinka* olykor önmagában is 'kártyapénz' jelentésben használatos. *Pinkabérlők*-nek a kártyajátékra berendezett kaszinók vezetőségét nevezik. Az általános kártyaszabályok szerint „Minden újításkor [új bank adásakor] egy bizonyos összeget kell letenni a *pinkába* . . ., úgyszintén vonuláskor is (ha a bankár nyereséggel távozik)” (Z. ZOLNAY VILMOS, A kártya története és a kártyajátékok. Bp., 1928. 16). Kaszinóban a *pinka* többnyire úgy van elhelyezve, hogy a benne levő pénzt a játékosok nem láthatják.

BALASSA szótára előtt (A m. ny. szótára. 1940.) a *pinka* szót csak az idegen szavak szótárai tartották nyilván. Az Akadémiai Nagyszótár cédulaanyagában a *pinka* szóról az első adat 1888-ból van (BERKES KÁLMÁN, A tolvaj élet ismertetése. Bp., 1888. 128). Megtalálható a szó JENŐ SÁNDOR és VETŐ IMRE tolvajnyelvi szótárában is (A magyar tolvajnyelv és szótára. Bp., 1900. 91); a szerzők a szót nem tartják idegen eredetűnek. RADÓ ANTAL (Idegen szavak szótára¹⁰) és SZÉCSI FERENC (Idegen szavak nagyszótára³) szerint a *pinka* eredete kérdéses. CSORBA FERENC (Idegen szavaink szófejtő magyarázatokkal) a *pinká*-t a német *Pinke* 'lapos teherhajó'-val veti össze (!). TURÓCZI-TROSTLER JÓZSEF (Idegen szavak zsebszótára) a *pinká*-t görög—latin—német, a BAKOS FERENC szerkesztésében nemrég megjelent „Idegen szavak szótára” (Bp., 1957.) pedig görög—

héber eredetűnek, illetőleg közvetítésűnek jelzi. Ez utóbbi szótárban a szó értelmezése — „1. pénzár (kártyajátékban) 2. edény, amelybe ezt a pénzt teszik” — nem pontos. — A *pinka* szerepel a készülő Értelmező Szótár címszójegyzékében.

A magyar *pinka* eredetének a megfejtésénél felhasználható a cseh, szlovák és német nyelv tanúságtétele is. A magyar szó megfelelője ugyanis mindhárom nyelvben megvan: cseh *pinka* 'pinka; pinkapénz'; szlovák *pinka* 'pinka; pinkapénz'; német *Pinke* 'pénz'.

A német *Pinke* szónak megbízható etimológiája van. A szó végső forrása a görög *πίναξ*, *~αρος* 'tál'. A görög szó az arameuson keresztül bejutott a héberbe és jiddisbe (*pinkī*), ott 'persely', majd 'pénz' jelentést vett fel, és ebben az utóbbi jelentésben a német rotwelschben is meghonosodott. A rotwelschből aztán a *Pinke* 'pénz' a familiárisabb német köznyelvbe is behatolt (KLUGE—GÖTZE, EtWb.¹⁶). — A magyar, cseh¹ és szlovák *pinka* forrása ugyancsak a héber—jiddis *pinkī* lehetett, de nem 'pénz', hanem az eredeti 'persely' jelentésben. Héber—jiddis lexikális elemek a magyar jassz nyelvben és a cseh argóban (hantýrka) egyaránt elég jelentős számban fordulnak elő. Ilyenek például a magyar *szajré* 'lopott áru', *bóvli* 'értéktelen, hitvány', *haver* 'társ', *meló* 'munka', *ajser* 'valaki, aki nyert', *hóhem* 'ki minden kártyafortélyt ismer' stb. (vö.: BÁRCZI GÉZA, A „pesti nyelv”, több helyen; Z. ZOLNAY i. m.); cseh *dales* 'dalesz, pénztelenség', *melouch* 'alkalmi munka, meló', *šófl*, *šoufl* 'sófl, silány', *mešuge* 'mesüge, bolond' stb. (vö.: FRANTIŠEK OBERPFALCER, Argot a slangy. Československá vlastivěda: Díl III. Jazyk. Praha, 1934. 332; FRANTIŠEK TRÁVNÍČEK, Slovník jazyka českého⁴. Praha, 1952.).

Arra a kérdésre, hogy a magyar, cseh és szlovák *pinka* egymástól független átvétel-e a jiddisből, csak mindhárom szó tüzetes szótörténeti vizsgálata adhatna feleletet. A magyar szóról 1888-ból van az első adatunk. A cseh szót KOTT szótározta 1880-ban. A szlovák szó történetére vonatkozólag nem rendelkezünk adatokkal.

2. A szlovén *pilka* 'hordódugó' átvételének, a magyar nyelvjárási *pilka* 'ua.' szónak *pinka* alakváltozata is van (KNEZSA, SzJsz. I, 421). Ennek természetesen a fentebb vizsgált szóhoz nincsen semmi köze.

KISS LAJOS

¹ HOLUB—KOPEČNÝ, Etym. slov. jaz. česk. 273 szerint a cseh *pinka* esetleg a cseh *piti* 'iszik' vagy a cseh *pěna* 'hab' származéka. Mindkettő teljesen valószínűtlen. TRÁVNÍČEK, Slov. jaz. česk.⁴ 1157 a cseh *pinka* forrásául az arameus nyelvet jelöli meg. Vö. KISS: Studia Slavica III, 404—5. MACHEK, Etym. slov. jaz. česk. a slov. 367 a cseh és szlovák *pinka*-t a német *Pinke* 'pénz; persely' közvetítésével a héber *pinka* 'tál' szóból származtatja; a szlovák nyj. *pina* 'láda' azonban a német *Bühne* 'színpad; dobogó; [vegyipar] faláda; stb.' átvétele lehet (vö. cseh *pina* 'padozat [bányában]': KOTT II, 553), és nem tartozik ide.